

ТОВ «ІНСТИТУТ ЖИВОЇ ОСВІТИ МІРЕН»

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом директора ТОВ «Інститут
Живої освіти Мірен»

від «16» липня 2026 року № 2

Директор

Ірина ЛАБА

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти

**«Системна організація соціально-емоційного навчання в учнівському
колективі за моделлю “Жива школа”»**

Розробник: ТОВ «Інститут Живої освіти Мірен», Лаба Ірина Миколаївна — авторка, розробниця та основна викладачка програми.

Напрямок підвищення кваліфікації: формування наскрізних умінь здобувачів освіти через запровадження соціально-емоційного навчання.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи», затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 04 листопада 2025 року № 1465.

Код	програми:	MIREN-EDU-A02-CLT.
Версія:		1.0.
Дата	затвердження:	16.07.2026.
Термін дії програми: з 2026 до 2030 року.		

Рецензенти:

Шопша Олена Леонідівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології ПрАТ «ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”», м. Київ.

Шопша Микола Миколайович, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри психології ПрАТ «ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”», м. Київ.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. В умовах суспільних трансформацій, тривалого впливу війни та оновлення вимог НУШ ментальне й фізичне здоров'я учасників освітнього процесу потребує підвищеної уваги. Соціально-емоційне навчання є ключовим інструментом розвитку наскрізних умінь учнівства та потребує системного впровадження, що поєднує підготовку вчительства, практичні інструменти, партнерство і створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища.

Програма реалізує в повному обсязі обов'язковий зміст Типової програми № 1465. Авторська модель «Жива школа» використовується як практична рамка її застосування: клас, навчальна група або учнівський колектив розглядається як система; аналіз здійснюється за логікою «стан → поведінка → взаємодія → результат»; упровадження поєднує щоденні практики, самоорганізацію, ролі та відповідальність, самоспостереження й саморегуляцію, роботу з конфліктами та цикл «спостереження → аналіз → корекція». Результатом навчання є первинний 30-денний цикл, а не повне впровадження системи в межах 30 годин.

Програма особливо корисна вчителям, які виконують функції класного керівника та організовують системну взаємодію з учнівським колективом, зокрема у 7–9 класах. Водночас зміст програми не обмежується виконанням функцій класного керівника та може застосовуватися вчителями у навчальній і виховній взаємодії відповідно до їхніх професійних повноважень.

Цільова група: Вчителі закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 академічних годин / 1 кредит ЄКТС. Одна академічна година становить 45 хвилин.

Особливості реалізації програми: навчання триває чотири тижні та поєднує 3 години відеоматеріалів, 12 годин вебінарів, 8 годин роботи між зустрічами, 5 годин консультацій і доопрацювання та 2 години підсумкової роботи. Нормативно це становить 6 годин лекцій, 18 годин практичних занять, 4 години самостійної роботи та 2 години контрольних заходів. До викладання залучаються фахівці, які мають документально підтверджену попередню підготовку у сфері соціально-емоційного навчання. Рівень такої підготовки визначається суб'єктом підвищення кваліфікації.

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна (поєднання синхронного та асинхронного навчання).

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення вчителями закладів загальної середньої освіти компетентностей, необхідних для формування в учнівства наскрізних умінь засобами соціально-емоційного навчання та системної організації безпечної навчальної і виховної взаємодії.

Завдання підвищення кваліфікації: удосконалити здатність учителів:

1. ознайомлюватися з ключовими підходами до розвитку наскрізних умінь здобувачів загальної середньої освіти в умовах НУШ;
2. розуміти роль СЕН у розвитку критичного і системного мислення, конструктивного керування емоціями, розв'язання проблем та співпраці;

3. добирати й застосовувати інструменти СЕН у навчальних і виховних ситуаціях;
4. створювати безпечне, здорове та інклюзивне освітнє середовище;
5. аналізувати власний освітній контекст, клас, навчальну групу або учнівський колектив як систему;
6. планувати, спостерігати, аналізувати й коригувати первинний 30-денний цикл практичного застосування СЕН за моделлю «Жива школа».

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: Б1 — психологічна компетентність; Б2 — емоційно-етична компетентність; Б3 — компетентність педагогічного партнерства; В2 — здоров'язбережувальна компетентність.

Очікувані результати підвищення кваліфікації: після завершення програми слухач / слухачка:

1. розуміє та пояснює сутність СЕН і його роль у формуванні наскрізних умінь, визначених державними освітніми стандартами;
2. інтегрує СЕН у навчальний і виховний процес для розвитку критичного та системного мислення, конструктивного керування емоціями, розв'язання проблем і співпраці;
3. добирає й застосовує інструменти СЕН у різних навчальних і виховних ситуаціях;
4. створює безпечне, здорове та інклюзивне освітнє середовище;
5. аналізує власний освітній контекст, клас, навчальну групу або учнівський колектив як систему;
6. організовує прості щоденні практики, визначає посильні ролі й зони відповідальності без перекладання на дітей функцій дорослого;
7. застосовує спостереження, аналіз і корекцію для відстеження змін;
8. розробляє первинний 30-денний цикл із практиками, ролями, індикаторами, ризиками та способами корекції.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: результати оцінюються за 100-бальною шкалою: чотири практичні продукти — 60 балів; опрацювання консультаційного зворотного зв'язку та доопрацювання — 10 балів; підсумкова практична робота — 30 балів. Критерії: відповідність завданню; коректність аналізу; логічність і системність; педагогічна доцільність; практична придатність; урахування вікових та індивідуальних особливостей; наявність індикаторів; урахування ризиків і професійних меж; доопрацювання після зворотного зв'язку. Прохідний результат — не менше 70 балів зі 100 та обов'язкове подання підсумкової роботи. Роботу можна доопрацювати протягом 10 календарних днів після отримання зворотного зв'язку.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації обсягом 30 академічних годин / 1 кредит ЄКТС. Програма не передбачає присвоєння нової професійної кваліфікації.

Вартість: 1500 грн за одного учасника в межах експериментального проєкту.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено дистанційне навчання протягом чотирьох тижнів із поєднанням синхронної та асинхронної роботи.

Практична діяльність охоплює аналіз власного освітнього контексту, класу, навчальної групи або учнівського колективу; опанування інструментів критичного і системного мислення, конструктивного керування емоціями, розв’язання проблем та співпраці; послідовне створення карти актуального стану, системного аналізу, плану щоденних практик, ролей і відповідальності та чернетки первинного 30-денного циклу.

Самостійна робота передбачає опрацювання результатів ДоСЕН і TALIS, принципів конструктивного керування емоціями, рекомендованої літератури, рефлексивний аналіз професійної практики та підготовку матеріалів до практичних занять.

Підсумкові контрольні заходи включають подання і захист плану системної організації соціально-емоційного навчання у власному освітньому контексті за моделлю «Жива школа» та рефлексивне обґрунтування обраних рішень.

Зміст програми складається з двох модулів і восьми взаємопов’язаних тем. Максимальна кількість балів — 100; прохідний результат — 70 балів за умови обов’язкового подання підсумкової роботи.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, становить 30 годин, з них: 6 год — лекційні заняття, 18 год — практичні заняття, 4 год — самостійна робота, 2 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ: ВІД ГЛОБАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ					
Тема 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового досвіду соціально-емоційного навчання	2	–	–	–	2
Тема 1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища	–	2	–	–	2
Тема 1.3. Результативність і корисність СЕН. Міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS	–	2	2	–	4
Тема 1.4. Міжнародні програми СЕН, їх інтеграція в освітній процес НУШ	2	–	–	–	2
Разом за модулем 1	4	4	2	–	10
МОДУЛЬ 2. НАСКРІЗНІ ВМІННЯ В РАМЦІ НУШ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ					
Тема 2.1. Критичне і системне мислення	–	4	–	–	4
Тема 2.2. Конструктивне керування емоціями	–	4	2	–	6
Тема 2.3. Розв’язання проблем	–	4	–	–	4
Тема 2.4. Співпраця в колі учнівства, учительства, батьківської спільноти	2	2	–	–	4

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Разом за модулем 2	2	14	2	–	18
Підсумкові контрольні заходи	–	–	–	2	2
Усього	6	18	4	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ: ВІД ГЛОБАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Тема 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового досвіду соціально-емоційного навчання

Соціально-емоційне навчання (СЕН): сутність та значення. Розвиток емоційного інтелекту. Важливість СЕН для успіху в житті та навчанні. Наскрізні вміння НУШ як віддзеркалення соціально-емоційних навичок. Успішне впровадження СЕН у міжнародному освітньому просторі. Ключові уроки впровадження СЕН: системність, підготовка вчительства, залучення батьківської спільноти.

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа».

Клас, навчальна група або учнівський колектив розглядається як система. Учасник аналізує власний освітній контекст, повторювані труднощі та ланцюг «стан → поведінка → взаємодія → результат», визначає наскрізні вміння, які потребують розвитку, і фіксує вихідний стан для первинного 30-денного циклу.

Тема 1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища

Соціально-емоційне навчання як цілеспрямований процес, який допомагає розвивати ключові життєві компетентності. Суть СЕН у навчанні розуміти себе, свої почуття та мотивації, ефективно взаємодіяти з навколишнім світом. Інструменти СЕН для створення безпечного, здорового та інклюзивного середовища закладу загальної середньої освіти. Навчання за допомогою практичних занять, дискусій, рольових ігор та моделювання реальних ситуацій.

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа».

Аналіз впливу правил, ролей, способів комунікації та середовища; практики самоспостереження, короткого налаштування стану, спільних правил і безпечної взаємодії. Добір доступних щоденних практик для власного освітнього контексту з урахуванням вікових, індивідуальних і нейропсихологічних особливостей без стигматизації.

Тема 1.3. Результативність і корисність СЕН. Міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS

Результативність упровадження СЕН. Переваги СЕН для учнівства: академічний прогрес, зниження агресії, покращення психічного здоров'я, розвиток емпатії. Методи вимірювання соціально-емоційних навичок: анкетування, тести, спостереження, самооцінювання, рефлексія тощо. Урахування результатів міжнародного дослідження ДоСЕН під час організації СЕН; досвід участі України в ДоСЕН у 2023–2024 роках. Інтеграція СЕН у НУШ і використання на різних уроках. Учителство як провідник розвитку соціально-емоційних навичок учнівства. Потреби вчителства в розвитку соціально-емоційних навичок крізь призму міжнародного дослідження TALIS.

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа». Розмежування системного впровадження та окремих ситуативних заходів; принцип регулярності; цикл «практика → спостереження → аналіз → корекція»; добір початкових індикаторів атмосфери, участі, взаємодії, саморегуляції та конфліктної напруги. Самостійна аналітична рефлексія з визначенням висновків для власного освітнього контексту.

Тема 1.4. Міжнародні програми СЕН, їх інтеграція в освітній процес НУШ

Міжнародні програми СЕН в Україні: програма соціально-емоційного та етичного навчання, «Зерна», майндфулнес тощо. Розвиток наскрізних умінь здобувачів НУШ у процесі впровадження міжнародних програм СЕН. Адаптація міжнародного досвіду СЕН до культурного контексту України. Міжнародна організація з поширення соціально-емоційного навчання CASEL та її інформаційні ресурси для вчителства.

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа». Модель «Жива школа» подається як практична авторська система організації компонентів СЕН у щоденному освітньому процесі, а не як заміна Типової програми. Учасник порівнює підходи, обґрунтовано добирає елементи без механічного копіювання та визначає рамку адаптації для первинного 30-денного циклу.

МОДУЛЬ 2. НАСКРІЗНІ ВМІННЯ В РАМЦІ НУШ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

Тема 2.1. Критичне і системне мислення

Критичне мислення як здатність аналізувати інформацію неупереджено, оцінювати її достовірність, знаходити логічні зв'язки та формувати власні обґрунтовані висновки. Системне мислення як вміння бачити цілісну картину, розуміти взаємодію частин складної системи, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, передбачати наслідки змін і розуміти динаміку процесів. Практичні інструменти: «Детектив думок», «П'ять чому», «За і проти», «Мапа зв'язків», «Що буде, якщо...?», аналіз системи чи предмета та учасників її функціонування.

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа». Аналіз класу, навчальної групи або учнівського колективу як системи;

відмова від лінійної логіки «проблема → покарання»; визначення факторів середовища, системних причин і повторюваних патернів; створення карти системи та вибір одного пріоритетного напрямку СЕН.

Тема 2.2. Конструктивне керування емоціями

Основні емоції. Конструктивне керування емоціями як здатність розуміти, приймати та ефективно реагувати на власні почуття й адекватно сприймати емоції інших. Розуміння відчуттів, переживання емоції без засудження, визначення причин її виникнення, вибір здорових способів вираження почуттів. Здатність змінювати поведінку відповідно до емоційного стану, щоб досягати бажаних результатів і не піддаватися руйнівним імпульсам. Практики Моделі стійкості спільнот: «Зчитування», «Заземлення», «Ресурсність», «Миттєва допомога!».

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа». Щоденні практики стану, уваги, дихання, руху та короткої рефлексії; самоспостереження й саморегуляція; алгоритм «ситуація → мета → практика → спостереження → корекція». Учасник обґрунтовано добирає або адаптує практику до ситуації, віку, індивідуальних особливостей і професійних меж та формує план регулярності на 30 днів.

Тема 2.3. Розв'язання проблем

Розв'язання проблем як комплексна навичка визначення, аналізу та подолання перешкод на шляху до мети. Усвідомлення суті труднощів, причин, контексту та можливих наслідків. Пошук різноманітних етичних варіантів подолання, оцінка ефективності й ризиків, реалізація плану дій, аналіз успішності рішення та коригування. Практичні інструменти: «Розслідування труднощів», мозковий штурм, аналіз ризиків і вигод, план дій і зворотний зв'язок.

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа». Конфлікт розглядається як проблемна ситуація, що потребує аналізу станів, потреб і меж учасників, відокремлення емоційного стану від способу дії, пошуку кількох рішень, оцінювання наслідків і корекції після спостереження. Учасник створює алгоритм реагування на реальну або модельовану повторювану ситуацію без стигматизації.

Тема 2.4. Співпраця в колі учнівства, учительства, батьківської спільноти

Співпраця з учасниками освітнього процесу як ефективна взаємодія для досягнення спільної мети. Об'єднання зусиль, знань і ресурсів; здатність слухати, розуміти й ураховувати думки інших; чітке висловлення ідей та відкритий обмін інформацією; визначення й виконання командних обов'язків; взаємопідтримка; конструктивний пошук спільних рішень; усвідомлення колективної відповідальності. Практичні інструменти: «Спільний малюнок», «Вежа з соломинок», груповий проєкт «Інтеграція СЕН у шкільні предмети».

Практична реалізація / авторська адаптація моделі «Жива школа». Самоорганізація, посильні ролі та відповідальність учнівства без підміни відповідальності дорослого; визначення меж відповідальності; залучення

інших педагогів і батьківської спільноти; створення зрозумілої системи домовленостей, карти ролей, комунікації та запуску первинного 30-денного циклу.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1. Карта актуального стану власного освітнього контексту, класу, навчальної групи або учнівського колективу.
2. Аналіз освітнього контексту як системи та визначення одного пріоритетного напрямку СЕН.
3. План щоденних практик, ролей і зон відповідальності.
4. Чернетка первинного 30-денного циклу: вихідний контекст, проблема, мета, наскрізні вміння, практики, ролі, відповідальність, індикатори, ризику та способи корекції.

Практичні продукти виконуються на матеріалі власного освітнього контексту, класу, навчальної групи або учнівського колективу з дотриманням професійних меж, конфіденційності та анонімізації даних.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ І ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Результативність соціально-емоційного навчання: висновки досліджень ДоСЕН і TALIS — 2 години. Результат: коротка аналітична рефлексія та визначення висновків для власного освітнього контексту.
2. Конструктивне керування емоціями: принципи, педагогічні межі та адаптація інструментів — 2 години. Результат: аналіз професійної ситуації та обґрунтований вибір або адаптація практики.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ УМОВИ

- комп'ютер, планшет або смартфон із доступом до мережі Інтернет;
- можливість участі у відеоконференціях із камерою та мікрофоном;
- доступ до навчального середовища, відеоматеріалів і навчальних файлів;
- текстовий редактор або можливість заповнювати надані шаблони;
- дотримання конфіденційності й анонімізація чутливої інформації;
- можливість виконувати завдання у власному освітньому контексті в межах професійних повноважень учителя.

ОСОБИ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Лаба Ірина Миколаївна — авторка, розробниця, основна викладачка програми; проводить вебінари, здійснює перевірку практичних і підсумкових робіт, надає консультаційний зворотний зв'язок і приймає рішення про успішне завершення навчання. Координатори можуть залучатися до організаційного супроводу й перевірки робіт у межах затверджених критеріїв. Технічну підтримку забезпечує визначена технічна особа. Сертифікат підписує Лаба Ірина Миколаївна, директорка ТОВ «Інститут Живого освіти Мірен».

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 31. Ст. 226.
3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898.
4. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800.
5. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225.

Основна література

1. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи» : затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1465.
2. OECD. Social and Emotional Skills for Better Lives: Findings from the OECD Survey on Social and Emotional Skills 2023. Paris : OECD Publishing, 2024. DOI: 10.1787/35ca7b7c-en.
3. OECD. Nurturing Social and Emotional Learning Across the Globe: Findings from the OECD Survey on Social and Emotional Skills 2023. Paris : OECD Publishing, 2024. DOI: 10.1787/32b647d0-en.
4. OECD. Results from TALIS 2024: The State of Teaching. Paris : OECD Publishing, 2025. DOI: 10.1787/90df6235-en.

Додаткова література

1. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL). CASEL Framework: Core Competence Areas of Social and Emotional Learning. Chicago : CASEL.
2. ТОВ «Інститут Живої освіти Мірен». Локальні документи і практичні матеріали моделі «Жива школа»: щоденні практики, алгоритми взаємодії, форми спостереження, матеріали щодо ролей і самоорганізації учнів. Раковець, 2026.